

МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТУ НА ТЕМПОРАЛЬНОМУ ПЕРЕХРЕСТІ

Сергій Курбатов
кандидат філософських наук
старший науковий співробітник
Інституту вищої освіти НАПН України

В статті розглядаються процеси трансформації університетської місії на темпоральному перехресті впродовж історичного розвитку європейської цивілізації. З моменту створення перших університетів за часів пізнього Середньовіччя місія навчання, тобто трансляція знання з минулого в теперішній час відіграла провідну роль. Але фундаментальні зміни європейської цивілізації у Новий час призвели до поступової переорієнтації на проведення наукових досліджень, тобто трансляцію знання з майбутнього в теперішній час. Це віднайшло відображення в класичній моделі університету, запропонованій на початку XIX сторіччя Вільгельмом фон Гумбольдтом. Починаючи з другої половини XX сторіччя саме дослідницький компонент університетської місії починає домінувати у діяльності провідних університетів світу, і ця тенденція продовжується у XXI сторіччі, ставлячи питання про співвідношення навчання та дослідження у діяльності елітного сегменту університетської освіти.

Ключові слова: університетська місія, навчання, дослідження, темпоральне перехрестя, університетська корпорація, інновації, дослідницький університет, виробництво знань, ідеальна модель університету, університет світового класу

Постановка проблеми та її актуальність. З моменту свого виникнення за часів пізнього Середньовіччя університет був зосереджений на місії навчання. Навчання, як трансляція знань з минулого у теперішній час, формувало специфіку університету як соціальної інституції. Однак пізніше до університетської місії інтегрується такий компонент, як дослідження, яке можна розглядати як трансляцію знання з майбутнього у теперішній час, тобто створення нового знання. Класична модель університету, розроблена в Пруссії на початку XIX сторіччя Вільгельмом фон Гумбольдтом, розглядає навчання та дослідження як сутнісні складові університетської місії. До речі, цю тезу не сприймав інший класик університетської теорії XIX сторіччя Джон Генрі Ньюмен, вважаючи, що університет повинен бути зосередженим саме на навчанні. В XX та XXI сторіччях ми спостерігаємо переорієнтацію елітного сегменту університетської освіти на виконання переважно дослідницької місії. Втіленням цієї трансформації на концептуальному рівні стала модель дослідницького університету, яку було успішно запроваджено в США, а згодом поширено в усьому світі. На оцінці параметрів науково-дослідницької діяльності університету базуються і індикатори провідних міжнародних університетських рейтингів, зокрема, Академічного рейтингу світових університетів або Шанхайського рейтингу.

Співвідношення місії навчання, як трансляції знань з минулого в теперішній час, та місії дослідження, як трансляції знання з майбутнього в теперішній час, я пропоную розглядати в якості темпорального перехрестя місії університету XXI сторіччя. Драматизм цього перехрестя в сучасних умовах визначається філософським осмисленням цінності минулого та проблемою його інфляції в контексті інноваційної парадигми, покладеної в основу моделі університету світового класу.

Аналіз наукових праць, присвячених проблемі. Розгляд виникнення та історичного розвитку університету як соціальної інституції є популярною темою в академічній англомовній літературі. В своїй роботі ми спираємося на сучасні розробки провідних західних дослідників в галузі історичного розвитку університетської освіти. Це, перш за все, чотири томна «Історія університету в Європі» - проект, який здійснювався

майже 20 років [6], [7], [8], [9]. Процес виникнення та початкового становлення європейських університетів розглянуто в класичній праці Алана Коббана [12]. Історичну еволюцію процесу виробництва знань в університетах та економічне підґрунтя цього процесу проаналізовано в книзі Альдо Геуне [13]. Загальна концепція історичних трансформацій університетської місії запропонована в роботах Джона Скота, зокрема [17]. Філіп Альтбах [10], [11] та Джаміль Салмі [16] аналізують процеси трансформації університетської освіти в контексті глобального освітнього простору та намагаються створити ідеальну модель університету XXI століття.

Мета статті. Проаналізувати історичні трансформації університетської місії на темпоральному перехресті, зокрема, появу такого складового елементу університетської місії, як дослідження (трансляція знання з майбутнього в теперішній час) та тенденцію до підвищення його значення у порівнянні з традиційним навчанням (трансляція знання з минулого в теперішній час).

Виклад основного матеріалу. Ми вже згадували перший з європейських університетів, Болонський університет. Ця першість несе важливе символічне навантаження, адже претендує на те, що саме тут, в містичній точці *ab origine*, у згорнутому вигляді містяться подальші перипетії університетського розвитку, або ж їх значна частина. Тож високий статус знання, що існував впродовж практично всієї епохи Середньовіччя, нарешті знаходить цілком адекватну соціальну інституцію. Сама ж дата, 1088 рік, як вважає Вальтер Рюег, є дещо умовною: «Цю дату було визначено спеціальною комісією на чолі з Джозуе Кардуччі як найбільш прийнятну для святкування грандіозного ювілею за участю королівської родини та ректорів університетів з усього світу. Мета цього святкування полягала в привнесення у свідомість італійців та людства того факту, що не остаточно не завершене об'єднання країни легітимізується та спирається на вісім віків традиції вільного викладання та дослідження в Університеті Болоньї, а також на національне та світове значення цієї традиції» [6, с. 4].

Заради історичної справедливості, слід зазначити, що вищі освітні заклади університетського типу з'явилися значно раніше Болонського університету. Так Константинопольський університет «Пандідактеріон» було засновано ще у 425 році. Пізніше, у Північній Африці з'являються Університет Аль-Карауїн в Фесі, на території нинішнього Марокко, заснований в 859 році та Аль-Азгарський університет в Каїрі. Єгипет, заснований в 972 році. Освітні інституції арабського світу стали запорукою трансляції античної спадщини в Європу, наочно демонструючи суперечливий та багатовимірний характер всесвітньої історії. Взагалі ж, як зазначає Альде Геуне: «Біль ніж 3000 тисячі років розвитку різноманітних цивілізацій включає в себе процвітання різноманітних вищих форм навчання» [13, с. 38]. В той же час, аргументуючи тезу про європейський характер університету, Алан Коббан зазначає: «Середньовічний університет був автентичним продуктом Західної Європи. Класичні цивілізації не мали аналогу цієї привілейованої корпоративної асоціації магістрів та студентів із їх статутами, печатками та адміністративною машиною, сталим розкладом занять та порядком присудження ступенів. Центри вищої освіти, такі, як філософська школа в Афінах IV ст. до н.е., юридичні школи Бейруту, які процвітали між III та серединою VI сторіччя або ж Імперський університет Константинополю, заснований в 425 році та безперервно працював ший до 1453 року, можливо, деякими рисами, наприклад, системою організації та регулярними курсами навчання, нагадують середньовічні університети. Але в цілому особливі риси середньовічних університетів не були присутні ні в одній з попередніх інституційних форм. Тож не існує ніякої органічної спадкоємності між університетами, які виникли наприкінці XII століття, та грецькими, римськими, візантійськими та арабськими школами» [12, с. 21-22]. Дати заснування найстаріших європейських університетів представлені в таблиці 1.

Таблиця 1.

	Університет	Рік заснування
--	-------------	----------------

	Болонський	1088
	Оксфорд	1096
	Паризький	1150
	Кембридж	1209
	Саламанки	1218

Ми вже згадували, що період виникнення перших університетів (IX-XIII сторіччя н.е.) хронологічно співпадає з другою культурною кристалізацією глобальної історії, яку Бьорн Вітрок [19] називає «екуменічним ренесансом» та відповідною інтелектуальною революцією. Саме внаслідок цієї революції відбувається синтез західноєвропейського християнства та класичної античної філософії. Характер цього синтезу добре окреслює німецький філософ Карл Ясперс: «Пророцька релігія іудеїв була звільненням від магії речової трансценденції, звільненням радикальним, як ніде в світі. Греки ж створили якість розрізнення, пластичність образів, послідовність у раціональному, на той час ніде у світі не досягнуто. Християнство здійснило перетворення зовнішньої трансценденції у внутрішні відчуття, те, що було відомо у Індії та Китаї, - з тією різницею, однак, що християнство пов'язало це здійснення з іманентним світом, і, тим самим, створило у своїх послідовників відчуття постійного неспокою, поставив перед ними завдання християнського перевтілення світу» [5, с. 96].

В той же час, європейська цивілізація в цей час переживає суттєву кризу, яка, власне, є досить типовим атрибутом радикальних змін. Як зазначає Елке Вейк, за період з 1050 по 1200 населення Європи подвоїлося, що призвело втратою значною кількістю людей життєво необхідних засобів існування та відповідних інфраструктур. «Традиційні інституції не просто втрачали авторитет, а стрімко занепадали, залишаючи у населення відчуття розчарування та небезпеки. Значна кількість людей знялася з місць, часом утворюючи кримінальні угруповання, серед членів яких, до речі, було чимало студентів. В піснях вагантів та трубадурів звучить відкрита іронія стосовно церкви та її таїнств, а також королів, релігійних практик та християнського браку. В той же час, починається пошук «винуватців». В 1007 році був спалений перший еретик, а в 1096 році розпочалися хрестові походи» [18, с. 291].

На думку Джона Скота, поява університетів як самоврядних корпорацій професорів та студентів була обумовлена потужними соціальними змінами, серед яких відродження меркантилізму, зростання населення міст та чисельності міського середнього класу, бюрократизація життя [17, с. 6]. Болонський університет, заснований на студентському самоуправлінні, став своєрідним праобразом для південних університетів, а Паризький університет, управління якого ґрунтувалося на професорському самоврядуванні, відповідно, для університетів північних регіонів Європи. Після 1500 року остання модель стає домінуючою в усій Європі. Згідно зі спостереженням Елке Вейк [18, с. 290] характерною рисою найстаріших університетів є те, що вони поступово «виростали» з певної освітянської традиції (*ex consuetudine*), тоді як пізніші університети були засновані у відповідності з наказами (*ex privilegio*).

В контексті Пізнього Середньовіччя університетська місія вбачається, перш за все, в *навчанні студентів*, в своєрідній трансляції знання з минулого в теперішній час за допомогою «посвячених» в це знання професорів. Ця тенденція продовжується в добу Відродження. Онтологічний пріоритет минулого в цьому зв'язку є незаперечним, а процес навчання перетворюється на прилучення потенційного адепта до певної сталої та непорушної традиції. Таким чином, університети продовжують традиції монастирських

шкіл, які з'явилися раніше та мали на меті навчання основним положенням християнського віровчення. «Університет був породженням європейського Середньовіччя, більш того, породженням монастирів и монастирських шкіл, тому його принципами з самого початку стали християнський та філософський універсалізм. І в цьому сенсі вже середньовічний університет встановив певну конфігурацію геополітики знання, під гнітом якої світ існує і зараз» - вважає Мадіна Тлостанова [2, с. 180].

Аналізуючи попередню історію розвитку європейської освіти, Ендрю Люс зазначає: «Середньовічні університети постали в XII сторіччі на основі чернечих та соборних шкіл епохи раннього Середньовіччя. Ці ж школи, в свою чергу, акумулювали елементи освіти класичної римської давнини після колапсу пізньої античності в п'ятому і шостому сторіччі нашої ери, коли регіон, який згодом назвуть Західною Європою, випав з-під влади адміністрації Римської імперії. Одним з тих, хто стояв у витоків створення монастирських шкіл, був на початку VIII сторіччя Преподобний Беда з Носамбрії. Крім численних богословських та історичних праць його перу належать підручники з граматики та риторики, двох предметів, які, поряд із діалектикою, формують тривіум («trivium»), початкову частину середньовічної освітньої програми, яка, власне, і викладалася в чернечих школах. Тривіум передбачав, що учень навчиться читати, писати та думати латинською мовою, і, таким чином, отримає доступ до Святого Письма та літургійних обрядів латинської церкви, а також до латинської класики. Після тривіуму йшов квадрівіум («quadivium») - музика, арифметика, геотермія і астрономія – який завершував цикл вільних мистецтв, artes liberales. Цей рівень був представлений у чернечих школах дуже нерівномірно, зокрема, деякі праці Беди увійшли до програми квадрівіума, зокрема, праці, присвячені метриці (як частина музики) та системи вираховування великодніх свят, які включали знання з астрономії. Саме ці навчальні компоненти успадкували середньовічні університети» [14, с. 70].

Чому монастирські школи втратили в XII сторіччі свою монополію на навчання? На думку Філіса Рідлі, саме в цей час внаслідок численних реформ в церковних орденах ченці втратили право викладати знання стороннім. «Внаслідок цього, освіта для тих, хто не належить до чернечих орденів, стало прерогативою шкіл при соборах, тобто освіта була «виштовхнута» в публічну сферу. Цей розподіл між ченцями та світськими кліриками був поглиблений ще одним фактором – ростом середньовічних міст. Ця зміна сприяла створенню значно більш урбанізованого і мобільного суспільства, ніж ті, що існували впродовж попередніх століть» [15, с. 47].

Орієнтація перших європейських університетів на минуле цілком відповідає реаліям європейської християнської цивілізації епохи Середньовіччя. Та, окрім трансляції змістовних знань з минулого, процес навчання базувався на оволодінні схоластичними техніками класифікації, аналізу, наведення аргументації. «Так розвивалася схоластика, наставниця строгості, натхненниця оригінальної думки, що підкоряється законам розуму. Вона залишила суттєвий слід в західному мисленні, яке саме завдяки схоластиці зробило один з рішучих кроків вперед» - підкреслює відомий французький історик Жак Ле Гофф [1, с. 87]. В якості ілюстрації цієї тези він наводить вислів провідного представника неотомізму Етьєна Жільсона: «Неможливо зрозуміти картезіанство, постійно не порівнюючи його зі схоластиком, яку воно ігнорувало, в лоні якої воно виникло, і продовженням якої воно, можливо, було, адже асимілювало саме цю традицію» [1, с. 88].

Подібний акцент на опануванні технологіями мислення дозволяє стверджувати, що поступово відбувається певна емансипація розуму від тотальної домінації християнської доктрини та формується відносно автономна соціальна інституція, головна мета якої – зберігання, поширення та виробництво знань. А емансипований розум навряд чи може задовольнятися минулими, самодостатніми й догматично обмеженими знаннями та насолоджуватися лише відповідними спекуляціями з ними. Рано чи пізно людський розум звернеться до оточуючої реальності як нескінченного джерела знань, що надходять з майбутнього. Пізніше англійський філософ Френсіс Бекон висловить сутність цієї

драматичної трансформації у відомому афоризмі «Scientia Potentia Est», «знання є силою», причому, додамо від себе, силою чи не наймогутнішою з точки зору потенціалу цивілізаційного розвитку. «Університет стає місцем, де влада – церковна чи світська – інкорпорується в існуючу систему знання» - констатує з приводу оцінки значення університету Філіс Рідлі [15, с. 48].

Як зазначає Джон Скот: «Організаційно середньовічні університети були подібними до сучасних. Це були легальні корпорації з правом надавати бакалаврські, магістерські та докторські ступені. Ступінь магістру мистецтв дозволяла офіційно викладати. Серед інших складових можна назвати наявність навчальних програм, екзамени, ритуал посвячення в студенти» [17, с. 7]. Жак Ле Гофф в якості типової моделі університетської корпорації XIII сторіччя пропонує розглядати Паризький університет. Він складався з чотирьох факультетів: вільних мистецтв, канонічного права, медицини та теології. Три вищі факультети – права, медицини та теології – управлялися регентами на чолі з деканом. Факультет мистецтв, на якому навчалася більшість студентів, поділявся на нації: французьку, пікардійську, норманську та англійську, кожна з яких очолював прокуратор. В свою чергу, ці чотири прокуратора були помічниками ректора, який очолював факультет мистецтв. Поступово ректор факультету мистецтв стає керівником університету, який має право розпоряджатися фінансами та головує на засіданнях генеральної асамблеї. На відміну від Паризького університету, в Оксфорді була відсутня посада ректора. Натомість в якості керівника англійці обирали канцлера. З 1274 року там також було скасовано систему націй. Специфікою Болонського університету було те, що університетську корпорацію склали лише студенти. В цілому ж, вважає Жак Ле Гофф, «могутність університетської корпорації спиралася на три головні привілеї: автономну юрисдикцію, право на страйк та можливість зміни місця перебування та монополію на присудження вчених ступенів [1, с. 67-68]. На думку французького історика, базова університетська освіта продовжувалася приблизно 6 років та включала в себе вивчення «вільних мистецтв»: граматики, діалектики, риторики, арифметики, геометрії, музики, астрономії. Ці мистецтва опановували студенти в віці між 14 та 20 роками. Потім, в віці між 20 та 25 роками вони вивчали медицину та право. Найдовше треба було вивчати теологію – для отримання посади доктора теології в Паризькому університеті існував навіть віковий ценз – 35 років [1, с. 69].

З початком Нового часу відбувається радикальна зміна темпоральної спрямованості європейської цивілізації. Минуле поступово втрачає свою онтологічну вагу, і на зміну йому приходять орієнтація на майбутнє як на найвищу світоглядну цінність. Звідси поява ідеї прогресивного розвитку людства та радикальна критика «ретро-орієнтованих» суспільних інституцій (достатньо згадати відомий вислів Вольтера стосовно католицької церкви: «розчавити потвору!»), яка досягла апофеозу за часів Великої французької революції. Для нової історичної епохи характерним є бурхливий розвиток природничих наук та інтенція матеріального підкорення оточуючого світу. Scientia Potentia Est, «знання є силою» - цей вже згадуваний нами афоризм англійського філософа Френсіса Бекона фіксує онтологічне значення знання на даному етапі цивілізаційного розвитку. Знання втрачає властивий попередній епосі завершений, самодостатній характер, та стає інструментом самоствердження людини в природі і суспільстві. Отже, людина перетворюється на рівноправного творця світу, у якому значною мірою розгортається її власне буття, та, відповідно, репрезентантом головних творчих інтенцій культурного всесвіту.

Внаслідок означених процесів стрімко набирає значення такий складовий компонент університетської місії, як *проведення наукових досліджень*. Саме внаслідок дослідницької діяльності відбувається відкриття нового знання та створення відповідної «актуальної» реальності для «тимчасового» використання. З точки зору темпорального фактору, це знання немов би приходить з майбутнього, створюючи підґрунтя для стрімкого цивілізаційного розвитку та радикального розриву з минулим. Минуле, яке

втілене, перш за все, в традиції та освячених нею соціальних інститутах, все частіше відходить на другий план, фактор майбутнього ж, навпаки, набуває все більшої та більшої онтологічної ваги та світоглядної цінності. Цей процес триває аж до часів сьогодення. «Формування і розвиток глобалізаційного світу зумовлені прогресом техногенної цивілізації, витоки якої в XIV- XVI ст. (епоха Ренесансу). З цього часу починає складатися ядро її системи цінностей, в центрі якої – особливе розуміння людини та її місця в світі. Насамперед це уявлення про людину як діяльну істоту, котра протистоїть природі і призначення якої полягає в перетворенні природи і підкоренні її своїй владі. З цим розумінням людини органічно пов'язано розуміння діяльності як процесу, спрямованого на перетворення об'єктів навколишньої дійсності та їх підкорення людині» [3, с. 12]. Термін «інновація», запропонований в 30-ті роки XX сторіччя Йозефом Шумпетером, добре відображає цінність майбутнього в процесі радикальних змін і трансформацій. «Інновації окреслюють долі глобального світу, вони – сутність постіндустріального, інформаційного суспільства, постійні зміни якого проблематизують буття людини» [3, с. 6].

Класичною моделлю інтеграції функції наукового дослідження до університетської місії є створений у 1808 році в Пруссії Берлінський університет Фрідріха Вільгельма. «Цю модель було названо університетом Гумбольдта, бо структура та його основні завдання були сформульовані та реалізовані Вільгельмом фон Гумбольдтом, який працював на посаді «начальника секцій з культури, суспільного викладання та медичних закладів» в чині таємного державного радника. Заснуванню Берлінського університету передували програмні твори Шеллінга, Фіхте, Шлеєрмахера, Штеффена та інших, тому концепцію Гумбольдта можна розглядати як продуктивний синтез відповідних ідей. Берлінський університет, першим ректором якого був Фіхте, постав не внаслідок реформи, а як справжнє новоутворення» - констатує Герберт Шнедельбах [4, с. 2]. На думку Джона Скота [17, с. 20], Берлінський університет було засновано відповідно до трьох принципів, які згодом стали принципами функціонування більшості німецьких університетів та поширилися в усьому світі. Перший і найбільш відомий з них – це принцип єдності місії дослідження та навчання. Другим принципом новоутвореного університету стає принцип академічної свободи, яка включає як *Lernfreiheit* («свободу вчитися») так і *Lehrfreiheit* («свободу викладати»). Третій принцип – принцип самодостатності кожної з наукових дисциплін, який стверджує чистоту дослідження у кожному конкретному випадку. «Місія проведення наукових досліджень важлива для покращення життя будь-якого суспільства в світі, адже створює кваліфіковану робочу силу, сприяє економічному зростанню, покращує охорону здоров'я та активізує виробництво нових знань» - підсумовує значення цієї сутнісної складової університетської діяльності Джон Скот [17, с. 23].

США спочатку сприймають критично, а потім починають запозичувати цю модель. На думку Філіпа Альтбаха, практично з моменту виникнення американські дослідницькі університети відрізнялися від німецької моделі наступними рисами: 1) служіння суспільству та його інтересам проголошувалося в них найвищою цінністю; 2) організація університетів була більш демократичною, оскільки спиралася на сформовані у відповідність з предметною спеціалізацією кафедри; 3) у здійсненні управлінських та адміністративних функцій співробітники обирали керівництво своїх підрозділів, в той час як загальне управління університету на рівні президента та деканів здійснювалося особами, переважно призначеними спеціальними радами або урядом» [11, с. 15]. К середині XX сторіччя американська модель дослідницького університету остаточно формується та поступово стає домінуючою у світі. Це трапилося завдяки значним інвестиціям в дослідницьку галузь (в тому числі за рахунок державної підтримки військових технологій в умовах холодної війни), суттєвої підтримки з боку адміністрації штатів, ефективному академічному управлінню, диференціації академічної системи з ідентифікацією дослідницьких університетів на рівні кожного штату [11, с. 15].

На думку одного з провідних сучасних експертів в галузі вищої освіти Джаміля Салмі [16], саме дослідницький університет є центром сучасної академічної системи та її найбільш престижним сегментом, що знаходить відображення у домінуванні цих закладів у світових університетських рейтингах. Дослідницькі університети виробляють нове знання, присуджують найбільш високі наукові ступені та залучають до роботи висококваліфікованих викладачів. Саме ці університети залучені до співпраці на глобальному рівні та відповідають найвищим світовим стандартам у даній галузі. Звідси – значні фінансові витрати на їх утримання. Так розмір лише ендаумента (endowment) – фонду добровільних пожертвувань на потребу провідних західних університетів – просто вражаючий. Характерними рисами дослідницького університету ХХІ сторіччя, на думку Філіпа Альтбаха [11, с. 25], є: 1) положення на верхові певною академічної ієрархії з відповідною підтримкою; 2) переважно державний (за виключенням США та Японії) характер підтримки; 3) відсутність конкуренції з боку не університетських дослідницькими установами; 4) адекватне фінансове забезпечення дослідницької діяльності; 5) стабільність бюджету; 6) висока вартість навчання та продуктів дослідницької діяльності на ринку; 7) адекватна матеріальна база. Ці положення перегукуються з тезою Джаміля Салмі [16] про те, що університет світового класу виникає там, де створюються можливості для залучення кращих студентів та викладачів з усього світу, наявні відповідні фінансові ресурси та ефективний університетський менеджмент.

Висновки. Таким чином, на темпоральному перехресті університетської історії ми можемо ідентифікувати дві головні складові університетської місії. *По-перше*, це навчання – тобто ретрансляція знання з минулого в теперішнє, як запорука органічної спадкоємності існування людської культури та її сутнісної ретроспективної орієнтації. Саме навчання стає першою університетською місією з моменту виникнення університету як соціальної інституції та втілює його сутнісну специфіку. *По-друге*, це наукове дослідження – тобто трансляція знання з майбутнього в теперішнє, як свідчення зміни темпорального вектору європейської цивілізації та фундаментальну переорієнтацію з «цінностей минулого» на «цінності майбутнього». Акцент саме на проведенні наукових досліджень добре корелює в цьому контексті зі стрімкими темпами техніко-технологічного розвитку європейської цивілізації в індустріальну та постіндустріальну добу, а також знаходить відображення в термінах на кшталт «суспільство знань», «економіка, заснована на знаннях», «інформаційне суспільство» та інших, що стають маркерами сучасності з точки зору соціальних теоретиків.

Список використаних джерел

1. *Ле Гофф, Жак* Интеллектуалы в Средние века. СПб.: Изд-во С.-Петербур. Ун-та, 2003. – 160 с.
2. *Глостанова М.В.* Судьба университета в эпоху глобализации // Знание. Понимание. Умение. № 3, 2005. – стр. 180-185.
3. *Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монографія / за ред. В.Г.Кременя.* К.: Педагогічна думка, 2008. – 472 с.
4. *Шнедельбах, Герберт* Университет Гумбольдта // Логос № 5-6(35), 2002. – стр. 1-14.
5. *Ясперс, Карл* Смысл и назначение истории. – М.: Политиздат, 1991. – 527 с.
6. *A History of University in Europe. Volume I. Universities in the Middle Ages.* Cambridge University Press, 1992. – 506 p.
7. *A History of University in Europe. Volume II. Universities in Early Modern Europe (1500-1800).* Cambridge University Press, 1996. – 694 p.

8. *A History of University in Europe*. Volume III. Universities in the nineteenth and early twentieth centuries (1800-1945). Cambridge University Press, 2004. – 746 p.
9. *A History of University in Europe*. Volume IV. Universities Since 1945. Cambridge University Press, 2011. – 660 p.
10. *Altbach P. G.* Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution / *Altbach P. G., Reisberg L. and Rumbley L. E.* // UNESCO. – 2009. – 254 p.
11. *Altbach P. G.* The Road to Academic Excellence: The Making of World-Class Research Universities/ *Altbach P. G. and Salmi J.* // World Bank. – 2011. – 366 p.
12. *Cobban, Allan B.* The Medieval Universities: their Development and Organization. London, Methuen, 1975. – 264 p.
13. *Geuna, Aldo* The Economics of Knowledge Production. Funding and the Structure of University Research. Edward Elgar, 1999. – 206 p.
14. *Louth, Andrew* Theology, Contemplation and the University // *Studies in Christian Ethics* 2004 17: 69. – p. 69-79.
15. *Riddle, Phyllis* Political Authority and University Formation in Europe, 1200-1800 // *Sociological Perspectives*, Vol. 36, № 1 (Spring, 1993) – p. 45-62.
16. *Salmi, J.* The Challenge of Establishing World-Class Universities/ *Salmi J.* // The World Bank, 2009.- 116 p.
17. *Scott, John C.* The Mission of the University: Medieval to Postmodern Transformations / *Scott, John C.* // *The Journal of Higher Education*. Special Issue: Moving into the Next 75 Years - 2006 - Vol. 77. - № 1. – p. 1-39.
18. *Weik, Elke* The emergence of the university: A case study of the founding of the University of Paris from a neo-institutionalist perspective // *Management & Organizational History*. № 6, 2011. – p. 287-310
19. *Wittrock, Bjorn* Social Theory and Global History: The Three Cultural Crystallizations // *Thesis Eleven*, № 65, 2001. – p. 27-50.

Курбатов С. В.

« Миссия университета на временном перекрестке».

Аннотация

В статье рассматриваются процессы трансформации университетской миссии на временном перекрёстке в процессе исторического развития европейской цивилизации. С момента возникновения первых университетов в эпоху позднего Средневековья миссия обучения, то есть трансляции знаний из прошлого в настоящее время, составляла сущность университетской деятельности. Однако фундаментальные изменения природы европейской цивилизации в Новое время привели к постепенному смещению акцентов на проведение научных исследований, то есть трансляции знаний из будущего в настоящее время. Эти изменения были зафиксированы в классической модели университета, предложенной в начале XIX века Вильгельмом фон Гумбольдтом. Со 2-й половины XX века именно исследовательский компонент университетской миссии доминирует в деятельности ведущих мировых университетов, и эта тенденция продолжается в XXI веке, ставя вопрос о соотношения обучения и исследования в деятельности элитного сегмента современного университетского образования.

Ключевые слова: университетская миссия, обучение, исследование, временной перекрёсток, университетская корпорация, инновации, исследовательский университет, производство знаний, идеальная модель университета, университет мирового класса

Sergiy Kurbatov

“University Mission at Temporal Intersection”.

Summary

The paper is devoted to analyses of the process of transformation of university mission at temporal intersection during historical development of European civilization. Since their origin at late Middle Age the first universities were concentrated on teaching as the main component of their mission. Radical transformation of European civilization in New time led to transmission of accent toward research as an essential component of university mission. This change was reflected in the classical model of university, which was established at the beginning of the XIX century by Wilhelm von Humboldt. Since the 2nd half of the XX century research began to dominate in the structure of mission of the leading world universities and this tendency continues in the XXI century. So, it is really crucial to understand the relations of teaching and research in activities of contemporary elite university.

Key words: university mission, teaching, research, temporal intersection, university corporation, innovations, research university, producing of knowledge, ideal model of university, world-class university